

โรคเอดส์แห่งอีมาน (อิฉนาริชยา)

โดย.....เชคริฎอ อะหมัด สมะดี

สารบัญ

- คำนำผู้เขียน
- ความหมายของอิฉนาริชยา
- ตัวอย่างของการอิฉนาริชยาที่ต้องห้าม
- ความแตกต่างระหว่าง “อิฉนาริชยา” และ “การแข่งขัน”
- อันตรายของอิฉนาริชยา
- โทษของการอิฉนาริชยา
- มีใครรอดจากโรคอิฉนาริชยาไหม ?
- ทำอย่างไรจึงจะหนีพ้นจากโรคอิฉนาริชยา
- ทำอย่างไรเมื่อรู้ว่าถูกอิฉนาริชยา

คำนำผู้เขียน

ศาสนาอิสลามมิใช่เพียงศาสนาที่มีบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองแผ่นดิน เศรษฐกิจ หรือเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวกับวัตถุ หากเป็นศาสนาที่มีบทบาทสูงในการปรับปรุงขัดเกลาจิตใจของผู้ศรัทธา เพราะเป้าหมายของอัลอิสลามคือสร้างมนุษย์ที่มีคุณธรรมและสร้างอารยธรรมที่มีคุณธรรม จึงเรื่องวัตถุกับเรื่องจิตใจจะได้รับการดูแลและคำชี้แนะจากอัลอิสลามอย่างเท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้นจะสังเกตว่าบทบาทบัญญัติของอัลอิสลามจะมีส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์ ซึ่งทุกคนสามารถปฏิบัติและตรวจสอบได้ว่าสอดคล้องกับหลักการหรือไม่ และส่วนที่เกี่ยวกับจิตใจ ซึ่งอิสลามมองให้ทุกคนปฏิบัติและตรวจสอบด้วยตัวเอง อันเนื่องด้วยความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของทุกคนต่อตน ซึ่งจะถูกลบส่วนในเรื่องเล็กกับเรื่องใหญ่ เรื่องภายนอกและเรื่องภายใน แม้กระทั่งความรักความโกรธ ความรู้สึกที่มีอยู่ในจิตใจ อิสลามต้องการให้มนุษย์ควบคุมตัวเองให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้อง จึงเป็นสถานะของผู้ศรัทธาที่มีคุณภาพทางร่างกายและจิตใจ เรื่องอิฉา ริษยาเป็นส่วนหนึ่งที่อัลอิสลามได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับโทษของมัน และวิธีป้องกัน หากมนุษย์ทุกคนสามารถปรับจิตใจของตัวเองให้ห่างไกลจากอิฉา ริษยาซึ่งเป็นมหันตภัยที่ใหญ่หลวง สังคมก็จะอยู่ด้วยความสงบสุขความสามัคคีและสมัครสมานซึ่งกันและกัน หากผู้คนในสังคมได้ปล่อยปละละเลยเรื่องอิฉา ริษยา โดยไม่มีการแก้ไข สังคมก็จะอยู่ในสภาพที่ปั่นป่วนระส่ำระสาย จึงมีความ

จำเป็นที่ต้องรณรงค์กันลดโรคอิจฉาริษยาให้หมดสิ้นหรือให้น้อยลง และต่อต้านโรคนี้ให้เป็นที่ตำหนิในความรู้สึกของทุกคนที่เป็นสมาชิกในสังคมเดียวกัน หนังสือเล่มนี้เป็นการพยายามแก้ไขปัญหาๆหนึ่งที่สร้างความปั่นป่วนในทุกรอบครัวทุกหมู่บ้านทุกชุมชนและทุกสังคม ขอพระองค์อัลลอฮฺทรงประทานความช่วยเหลือให้ทุกคนปลอดภัยจากโรคอิจฉาริษยาเถิด

معنى الحسد في اللغة والشرع ความหมายของอิจฉาริษยา

อิจฉาริษยา คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจต่อความโปรดปรานที่คนอื่นได้รับ โดยมีความปรารถนาให้ความโปรดปรานนั้นสูญหายไป ดังนั้นหากมีความรู้สึกอยากได้ความโปรดปราน แต่ไม่ปรารถนาที่จะให้ความโปรดปรานนั้นสูญหายจากผู้อื่นแล้วไซ้ร์ ก็ไม่ถือว่าเป็นอิจฉาริษยา

ข้อเท็จจริงของอิจฉาริษยาคือ มีความโกรธแค้นในความรู้สึกของผู้อิจฉาริษยา ซึ่งไม่ยอมให้ผู้อื่นประเสริฐกว่าตนเอง และนั่นคืออิจฉาริษยาที่อัลกุรอานและหะดีษของท่านนบีคือลัลลอลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ห้ามไว้ และมีเอกฉันท์ของปวงนักปราชญ์อิสลามว่าเป็นสิ่งต้องห้าม

แต่สำหรับผู้ที่มีความปรารถนาอยากได้สิ่งดีๆที่ผู้อื่นมีอยู่นั้นไม่ถือว่าเป็นการอิจฉา ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลอลฮุอะลัยฮิวะซัลลัม กล่าวไว้ว่า

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسَلَّطَ عَلَيْهِ هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ
 وَآخَرَ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

ความว่า : “**ไม่มีการอิจฉายกเว้นในสองกรณีคือ บุคคลที่อัลลอฮ์
 ทรงประทานให้แก่เขาซึ่งทรัพย์สินสมบัติ เขาก็นำไปใช้ในหนทางของ
 สัจธรรม และบุคคลที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้แก่เขาซึ่งความรู้และ
 วิจารณ์ญาณ เขาก็นำไปปฏิบัติและสั่งสอน**” (บันทึกโดยบุคอริฮ์และ
 มุสลิม)

ในหะดีษบทนี้ท่านนบีได้กล่าวถึงการอิจฉาริษยาที่อาจ
 เกิดขึ้นแต่ไม่เป็นข้อห้าม จึงเป็นการให้คำนิยามว่า อิจฉาริษยานั้น
 อาจเกิดขึ้นโดยที่ไม่ปรารถนาให้สิ่งดี ๆ สูญหายจากผู้อื่น หากมี
 ความปรารถนาที่จะบรรลุสิ่งดี ๆ นั้น หรือมีความหวังและความ
 ปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วย เช่น ผู้ที่เห็นนักวิชาการคนหนึ่งมีความรู้
 และเกิดความรู้สึกอยากมีความรู้เช่นนักวิชาการคนนั้น หรือเห็น
 ผู้อื่นมีทรัพย์สินสมบัติมากมายและนำไปใช้ในทางที่ดีก็เกิดความรู้สึก
 อยากมีทรัพย์สินสมบัติเช่นนั้นเพื่อนำไปใช้ในทางที่ดีเช่นเดียวกัน นั่น
 คือสภาพที่ท่านนบีเรียกว่าอิจฉา แต่ไม่เป็นข้อห้ามแต่อย่างใด
 เพราะฉะนั้นใครจะพูดว่า “ฉันอิจฉาคนนั้นคนโน้น” ถ้าไม่อยู่ใน
 เจอหน้าซึ่งระบุง้างตัน คือไม่มีความปรารถนาให้ความโปรดปรานที่
 ผู้อื่นได้รับนั้นสูญหายไปแล้วไซ้ร้ ก็จะเป็นการอิจฉาริษยาที่
 ต้องห้ามตามหลักศาสนา

مثال على الحسد ตัวอย่างของการอิจฉาริษยาที่ต้องห้าม

◆ อิบลิสอิจฉานบีอาดัม

ตั้งแต่อัลลอฮฺทรงกำหนดให้ท่านนบีอาดัมเป็นคอลลีพะฮูในโลกนี้ หมายถึงเป็นตัวแทนสืบทอดและปฏิบัติตามพระบัญชา อิบลิสจึงไม่พอใจ แสดงความโกรธแค้นและอิจฉาริษยาต่อท่านนบีอาดัม โดยกล่าวว่า

﴿ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ ﴾

ความว่า : “ข้าพระองค์ดีกว่าเขา โดยที่พระองค์ทรงบังเกิดข้าพระองค์มาจากไฟ และบังเกิดเขามาจากดิน” (อัลอะอูรอฟ 12)

ความโกรธแค้นของอิบลิสก่อให้เกิดความอิจฉาริษยาต่อท่านนบีอาดัม ﷺ ซึ่งการอิจฉาของอิบลิสนั้นกลายเป็นความปรารถนาที่จะให้ท่านนบีอาดัมและลูกหลานของท่านหลงผิดไปจากหนทางของอัลลอฮฺ โดยมันกล่าวว่า

﴿ قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾

ความว่า : “โอ้พระเจ้าของข้าพระองค์ โดยที่พระองค์ทรงให้ข้าพระองค์หลงผิดไปแล้ว แน่แน่นอนข้าพระองค์จะทำให้เป็นที่เพริศแพรวแก่พวกเขาในแผ่นดินนี้ และแน่แน่นอนข้าพระองค์จะทำให้พวกเขาทั้งหมดหลงผิด” (อัลฮิจรฺ 39)

จากเหตุการณ์นี้กล่าวได้ว่าความผิดครั้งแรกที่เกิดขึ้นต่อหน้าอัลลอฮ์คือการอิจฉาริษยา และสาเหตุที่ทำให้เกิดขึ้นคือการที่ไม่ตระหนักในฮิกมะฮ์(คือความรู้และความเหมาะสม) ของอัลลอฮ์ จึงทำให้เกิดขึ้นซึ่งความไม่พอใจในกฎสภาวะที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดไว้ และนั่นคือสาเหตุเดียวที่ทำให้มนุษย์ชาติทั้งหลายมีการอิจฉาริษยาซึ่งกันและกัน เนื่องด้วยความอ่อนแอแห่งความศรัทธาและการเชื่อมั่นต่อพระกำหนดของอัลลอฮ์

◆ พี่น้องของนบียุซุฟอิจาทำนบียุซุฟ

เป็นเหตุการณ์ที่มีชื่อเสียงในประวัติของบรรดานบีและร่อซูล กล่าวคือการที่พี่น้องของทำนบียุซุฟอิจาทำนบียุซุฟที่เป็นบุตรชายคนโปรดของบิดาของพวกเขา(คือทำนบียะอูฏีบ) จึงเกิดความรู้สึกว่ายุซุฟไม่ควรเป็นบุตรชายคนโปรดเลยและเกิดความโกรธแค้นโดยแสดงออกเป็นถ้อยคำ ซึ่งพวกเขา กล่าวว่า

﴿ إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ . اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهَ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ﴾

ความว่า : “แน่นอน ยูซุฟและน้องของเขาเป็นที่รักแก่พ่อของเรายิ่งกว่าพวกเรา ทั้งๆที่พวกเรามีจำนวนมาก แท้จริงพ่อของเราอยู่ใน

การหลงผิดจริงๆ พวกท่านจงมาผูกฟูกเกิดหรือเอาไปทิ้งในที่เปลี่ยว
เสีย เพื่อความเอาใจใส่ของพ่อของพวกท่านจะเกิดขึ้นแก่พวกท่าน
และพวกท่านจะเป็นกลุ่มชนที่ดีหลังจากเขา” (ยูซุฟ 8-9)

เหตุการณ์นี้เป็นตัวอย่างที่ย่อมปรากฏในทุกสังคม หรือ
อาจเกิดในทุกครอบครัวก็ได้ เพราะสาเหตุของมันคือความอ
ยุติธรรมในการดูแลของบิดามารดา และการอิจฉาระหว่างพี่น้อง
อาจเกิดจากความหวงแหนของคนหนึ่งในบรรดาพี่น้อง เพราะ
อยากได้รับความสนใจมากกว่าพี่น้องเขา

◆ ยิวอิจฉาท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม

ชาวยิวมีความหวังว่านบีสู่สุดท้ายในโลกนี้จะเกิดจากวงศ์
วานอิสรออิล แต่เมื่อนบิต่านั้นมาจากวงศ์วานอาหรับ(คือ
ลูกหลานท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ) ยิวจึงไม่พอใจและปฏิเสธท่านนบี
มุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม โดยสิ้นเชิง ซึ่งอัลลอฮ์ได้
ตรัสถึงการอิจฉาของพวกยิวว่า

﴿ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا. فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ
عَنْهُ وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴾

ความว่า : “หรือว่าพวกเขาอีกบางคนอื่นในสิ่งที่อัลลอฮฺทรงประทานให้จากความกรุณาของพระองค์แก่คนอื่น แท้จริงนั้นพระองค์ได้ประทานให้แก่วงศ์วานของอิบรอฮีมมาแล้ว ซึ่งคัมภีร์และความรู้เกี่ยวกับศาสนา และได้ทรงให้แก่พวกเขาซึ่งอำนาจอันยิ่งใหญ่ แล้วในหมู่พวกเขา(วงศ์วานของอิบรอฮีม)มีผู้ศรัทธาต่อเขา และในหมู่พวกเขามีผู้ที่ขัดขวางเขา และเพียงพอแล้วที่ญะฮันนัมเป็นเปลวเพลิงอันโชติช่วง” (อันนิซาอฺ 54-55)

ในพระดำรัสข้างต้นอัลลอฮฺทรงประณามการปฏิเสธของชาวยิวด้วยสองเหตุผล เหตุผลแรกคือการที่อัลลอฮฺทรงให้ท่านนบีมุฮัมมัด คือลลัลลอฮฺอะลียะฮฺวะซัลลัม เป็นศาสนทูตนั้นเป็นพระประสงค์และพระกรุณาของอัลลอฮฺ จึงไม่มีใครมีสิทธิที่จะคัดค้านพระประสงค์ของพระองค์โดยเด็ดขาด ฉะนั้นผู้ที่จะอิจฉาท่านนบีมุฮัมมัด ก็ประหนึ่งเป็นผู้คัดค้านพระประสงค์ของอัลลอฮฺอย่างชัดเจน เหตุผลที่สองคือ ชาวยิวได้รับพระกรุณาจากอัลลอฮฺ โดยให้มีบรรดานบีและร่อซูลหลายท่านถูกส่งมายังพวกยิวอย่างต่อเนื่อง และตามประวัติของชาวยิวเป็นที่ประจักษ์ว่าบรรดานบีและร่อซูลของพวกเขาส่วนมากถูกปฏิเสธ อัลลอฮฺจึงได้ทรงประณามชาวยิวที่อิจฉาวงศ์วานของท่านนบีอิสมาอิลที่มีร่อซูลท่านนี้ท่านเดียว ทั้งๆที่พวกเขาได้มีบรรดานบีและร่อซูลอย่างมากมาแล้ว แต่ก็ยังไม่ยอมศรัทธาต่ออนบีท่านนี้ เพราะการอิจฉาริษยามาเป็นกำแพงขัดขวางมิให้จิตใจของพวกเขาบริสุทธิ์และน้อมรับต่อพระประสงค์ของอัลลอฮฺ และนั่นคือบทเรียนอันใหญ่หลวงสำหรับ

มนุษยชาติทุกยุคทุกสมัยทุกสถานที่ ว่าลัทธิธรรมย่อมมีเอกเทศใน
ความเป็นลัทธิธรรม ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับเชื้อชาติ สายตระกูล สัญชาติ
หรืออื่นใด นอกจากว่าเป็นลัทธิธรรมที่มาจากอัลลอฮ์ เพราะฉะนั้น
คนทุกคนมีหน้าที่ตรวจสอบจิตใจของตัวเอง ว่าความถูกต้องที่
ปรากฏต่อหน้าเราเคยถูกปฏิเสธโดยไร้เหตุผล หรือด้วยเหตุผลที่
เกี่ยวกับความเป็นลัทธิธรรมหรือไม่

◆ การอิจญาของเครือญาติท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลัยฮิ วะซัลลัม

ในเผ่ากูเรชมีสายตระกูลสองสายคือ บนูฮาซิมและบนูอับดี
ซัมส์ สองตระกูลนี้แข่งขันแย่งอำนาจบารมีในเมืองมักกะฮ์มา
ตั้งแต่โบราณ บนูฮาซิมเป็นสายตระกูลของท่านนบีมุฮัมมัด
คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ซึ่งมีผลงานในการอุปการะและบูรณะ
ดูแลบัยตุลลอฮ์ ซึ่งบนูอับดีซัมส์ก็พยายามที่จะมีอุปการะคุณกับบัย
ตุลลอฮ์เช่นเดียวกัน ซึ่งสองสายตระกูลนี้มีความขัดแย้งกันมาโดย
ตลอดเนื่องด้วยการอิจญาริชยา พอท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอ
ฮุอะลัยฮิวะซัลลัม เริ่มเทศนาและประกาศอิสลาม หัวหน้า
ตระกูลบนีอับดีซัมส์ได้กล่าวว่า “เราได้แข่งขันกับตระกูลบนูฮาซิม
มาโดยตลอดจนถึงขั้นที่บนูฮาซิมจะอ้างว่าพวกเขาเป็นนบี เราไม่
สามารถนำนบีจากพวกเขามาแข่งขันกันได้ เพราะฉะนั้นเราจะ
ยอมรับในนบีของพวกเขาไม่ได้เป็นอันขาด” คำพูดนี้แสดงถึงความ
โกรธแค้นและการอิจญาริชยาอย่างประจักษ์แจ้ง เพราะไม่เพียง

อยากได้นปีจากพวกตนเองแล้ว ยังปฏิเสธทำนบนิมุฮัมมัดเพียง
 เพื่อมิให้ตระกูลบนุฮาซิมเหนือกว่าตระกูลบนีอับดิซมฺสฺ เหตุการณ์
 คล้ายๆกันนี้เกิดขึ้นในทุกสังคม โดยเฉพาะที่มีตระกูลดั่งๆแต่ด้อย
 โอกาสในด้านการศึกษา จึงทำให้ตระกูลดั่งๆนี้ไม่ยอมรับในผู้รู้ที่
 อาจเป็นคนยากจนหรือไม่มีตระกูลที่มีชื่อเสียง จนกระทั่งได้ปฏิเสธ
 ความจริงและความถูกต้อง ดังที่เห็นในบางที่บางชุมชนผู้รู้ไม่
 สามารถเป็นอิมามหรือคอฎบ เพราะไม่ได้อยู่ในตระกูลที่มี
 ชื่อเสียง แต่คนไร้ความรู้สามารถกลับเป็นอิมามหรือคอฎบโดย
 ตำแหน่งทั้งๆที่ขาดคุณสมบัติและไม่ปฏิบัติหน้าที่ มิใช่อื่นใด
 นอกจากว่าเป็นคนที่มีฐานะและบารมีเนื่องด้วยตระกูลของตน
 และนั่นคือสิ่งที่ทำให้สังคมมุสลิมล่าช้าในการพัฒนาสถาบันและ
 องค์กรต่างๆ เพราะโรคคิจาเราะษาที่ทำให้ผู้คนไม่ยอมรับใน
 ความสามารถของคนอื่น สังคมจึงไม่ได้รับโอกาสพัฒนาจากผู้มี
 ความสามารถ ซึ่งอัลลิสลามต่อต้านพฤติกรรมเหล่านี้ ทั้งยังใช้ให้
 ศรัทธายอมรับและเชื่อฟังผู้มีความสามารถ ดังที่อัลลลอฮฺ ชุบฮานะฮฺ
 ระบุว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ
 أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا
 الْهَوَىَٰ أَن تَعْدِلُوا وَإِن تَلَوْا أَوْ تُعْرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴾

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงเป็นผู้ที่ดำรงไว้เพื่อความยุติธรรม
 จงเป็นพยานเพื่ออัลลลอฮฺ และแม้ว่าจะเป็นการอันตรายแก่ตัวของพวก

เจ้าเองหรือผู้บังเกิดเกล้าทั้งสองและญาติที่ใกล้ชิดก็ตาม หากเขาจะเป็นคนมั่งมีหรือคนยากจน อัลลอฮ์ก็สมควรยิ่งกว่าเขาทั้งสอง(ควรที่จะเคารพเชื่อฟังและยำเกรง) ดังนั้นจงอย่าปฏิบัติตามความใคร่ใฝ่ต่ำในการที่พวกเจ้าจะมีความยุติธรรม และหากพวกเจ้าบิดเบือนหรือผินหลังให้ แท้จริงอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่างถี่ถ้วนในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำกัน” (อันนิสาอฺ 135)

ผู้อัจฉริยะขาดตกเป็นทาสต่ออารมณ์ใฝ่ต่ำของเขา เพราะถึงแม้ว่าความถูกต้องความยุติธรรมจะอยู่ที่ไหน อารมณ์ที่เต็มไปด้วยความริษยาก็คงกีดกันมิให้ดวงใจปรารถนาสิ่งที่ถูกต้องหรือความยุติธรรม เพราะหัวใจของผู้อัจฉานั้นมักจะเป็นหัวใจบอด

الْفِرْقُ بَيْنَ الْحَسَدِ وَالْمُتَنَافَسَةِ ความแตกต่างระหว่าง “อิจฉาริษยา” และ “การแข่งขัน”

อัลลอฮ์ ชูบฮานะฮฺวะตะอะลา ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴾

ความว่า : “และในการนี้(คือเรื่องสวรรค์)บรรดาผู้แข่งขัน(ที่จะให้)ได้มาซึ่งความสุขสำราญนี้)จงแข่งขันกันเถิด” (อัลมูฏ็อฟฟิฟูน 26)

การแข่งขันในหนทางที่เป็นคุณธรรมและความดี หาก
เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ก็จะเป็นสิ่งที่อิสลามสนับสนุนและไม่เป็น
การอิจนาริษาแต่อย่างใด เพราะผู้แข่งขันในหนทางที่ดีจะมีความ
ปรารถนาดีต่อคู่แข่ง เช่น แข่งขันในการบริจาคทรัพย์เพื่อเผยแพร่
อิสลาม ผู้แข่งขันต้องมีความปรารถนาให้คู่แข่งดำรงไว้ซึ่งความดี
แต่จะมีความประสงค์ที่จะทำความดีมากกว่าคนอื่น เพื่อบรรลุผล
บุญมากกว่าผู้อื่น อันเป็นความสำเร็จที่ทุกคนต้องปรารถนาอยู่
แล้ว

อันตรายของอิจนาริษา

การอิจนาริษยามีผลอันตรายต่อผู้อิจนาริษาและผู้ที่ถูก
อิจนาริษยาด้วย สำหรับผู้อิจนาริษยาก็มีผลร้ายทางจิตใจ ดังที่ท่านอ
บูบักร อัรรอซียู ได้กล่าวไว้ว่า การอิจนาริษยาก็อันตรายต่อ
จิตใจ เพราะจะทำให้หันห่างจากสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อจิตใจและ
สรีระ จึงทำให้เกิดมาซึ่งความเศร้าโศกและความเครียด และ
ความรู้สึกดังกล่าวจะก่ออันตรายต่อสรีระ เพราะจะนำผู้อิจนาริษาไปสู่
พฤติกรรมที่เกิดจากการอิจนาริษา เช่น การนอนไม่หลับ อด
อาหาร จนทำให้เสียอารมณ์ด้วยบรรยากาศแห่งความโกรธแค้น ซึ่ง
คำพูดของท่านอบูบักร อัรรอซียู นี้มีแพทย์ยืนยันว่า อิจนาริษยาก็
ก่อให้เกิดอาการร้ายแรงทางประสาท จึงอาจทำให้มีการปวด
ศีรษะและไม่สามารถนอนหลับหรือพักผ่อน มีอาการหายใจไม่
สะดวก และความเครียดนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระเพาะ

อาหารเนื่องจากความเครียดดังกล่าว และความอิัจฉาวิชาทำให้
ความดันโลหิตสูงขึ้นขนานกับความเครียดที่มีอยู่ และแพทย์มักจะ
ให้คำแนะนำกับคนเหล่านี้ว่าให้พักผ่อนและทำจิตใจให้สงบ ให้ละ
ทิ้งซึ่งความห่วงหรือคิดแทนคนอื่น เพราะเป็นหนทางที่จะทำให้
จิตใจของผู้อิัจฉาวิชานั้นห่างไกลจากมูลเหตุของอันตราย
ดังกล่าว

อันตรายของอิัจฉาวิชาก็ยังมิต่อผู้ที่ถูกอิัจฉาวิชาด้วย
เพราะผลร้ายอิัจฉาวิชานั้นมีจริง ดังที่ท่านนบี คือลัลลอซุอะ
ลัยฮิวะซัลลัม กล่าวว่า

إِنَّ الْعَيْنُ حَقٌّ . رواه ابن ماجه وصححه الألباني

ความว่า : “ตา(ผู้อิัจฉาวิชาต่ออันตราย)จริง”

อัลกุรอานก็ยืนยันในอันตรายของอิัจฉาวิชา ดังที่มี
ปรากฏในซูเราะฮ์อัลพะลักว่า

﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾

ความว่า : “และจากความชั่วร้ายของผู้อิัจฉาเมื่อเขาอิัจฉา”

ด็อกเตอร์มุฮัมมัด คอลิด ซุลฎอน ได้อธิบายเรื่องอิัจฉาว่า
การอิัจฉาวิชามีเคลื่อนไหวสองประเภท ประเภทตั้งใจและ

ประเภทไม่ตั้งใจ ส่วนอวัยวะจะไม่มีผลงานเว้นแต่ต้องมีการเคลื่อนไหว ซึ่งสรีระจะไม่ได้แสดงผลงานเว้นแต่ต้องมีเคลื่อนไหว เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าเคลื่อนไหวนั้นมีเจตนาธรรมหรือไม่ อาทิเช่น ความหึง ซึ่งมนุษย์ทุกคนย่อมมีความรู้สึกนี้ในจิตวิญญาณโดยไม่ตั้งใจ แต่ความหึงอาจก่อให้เกิดความอิจฉาเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความเคลื่อนไหวแห่งจิตใจที่มีความตั้งใจ ดังนั้นเราจะเห็นว่าผู้อิจฉาจะไม่ก่อความเสียหายต่อผู้ที่ถูกอิจฉา เว้นแต่ต้องตั้งใจอิจฉา และนั่นคือความหมายของอายะฮ์ที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ว่า **“และจากความชั่วร้ายของผู้อิจฉาเมื่อเขาอิจฉา”** หมายความว่าถ้าผู้อิจฉาไม่อิจฉาแล้วไปซะ ก็จะไม่มีส่วนร้ายประสพกับผู้ถูกอิจฉาริษยา

แท้จริงความเห็นของตอกเตอรฺมุฮัมมัด คอลิด ซุลฆอน อาจไม่สอดคล้องกับหะดีษของท่านนบี คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะซัลลัม บทหนึ่งคือ **“อัลยฮูฮ์กุน”** หมายความว่า **“ตา(ผู้อิจฉาริษยาก่ออันตราย)จริง”** เพราะในหะดีษบทนี้ท่านนบีกล่าวถึงผลกระทบของสายตาผู้อิจฉาริษยาเท่านั้น ก็หมายความว่าผู้อิจฉาอาจเกิดการอิจฉาด้วยสายตาของเขาโดยไม่ตั้งใจ และอาจเกิดผลร้ายจากการมองธรรมดาๆของผู้อิจฉาก็ได้ เพราะฉะนั้นอิสลามสอนว่า เมื่อเห็นอะไรที่ดึงดูดใจให้กล่าววิงวอนขอให้สิ่งดึงดูดนั้นเกิดความเจริญมากขึ้น เพื่อเป็นการแสดงถึงเจตนาธรรมอันบริสุทธิ์ และคัดค้านกับความรู้สึกอิจฉาที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ เช่น กล่าว **“มาซาอัลลอฮุ ตะบารอกัลลอฮุ”** หมายความว่า **“นั่นคือพระประสงค์ของอัลลอฮุ ขออัลลอฮุทรงให้จำเริญเกิด** คำวิงวอนบทนี้จะ

ทำให้ผู้ฉลาดคำนึงทันทีว่าสิ่งดีงามที่ปรากฏต่อหน้าเขาย่อมเป็นพระประสงค์ของอัลลอฮฺ จึงไม่มีลัทธิที่จะลบล้างหรืออิจฉามันได้นั้นคือมารยาทที่เราต้องปรับปรุงในสังคมของเรา เพราะคนส่วนมากเมื่อเห็นสิ่งดีงามของคนอื่นก็มักจะแสดงความชื่นชมด้วยถ้อยคำเช่น โอ้โห สวยจัง ดีจัง ใหญ่จัง คำพูดเหล่านี้ถึงแม้ว่าถูกกล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่มันอาจประกอบด้วยความอิจฉาริษยา จึงต้องกล่าวในสิ่งที่ส่วนกับอิจฉาคือวิงวอนให้จำเริญ

โทษของการอิจฉาริษยา

ท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้ห้ามประชาชาติอิสลามมิให้มีการอิจฉาริษยาซึ่งกันและกัน จึงถือเป็นข้อห้ามที่ต้องมีโทษทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ซึ่งท่านนบีกล่าวไว้ว่า

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
لَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا
وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ

ความว่า : “พวกเจ้าอย่าโกรธกันและกัน อย่าอิจฉากันและกัน และอย่าหันหลังให้กันและกัน และจงเป็นบ่าวของอัลลอฮฺโดยเป็นพี่น้องซึ่งกันและกัน และไม่เป็นที่อนุมัตสำหรับมุสลิมที่จะโกรธพี่น้องเขามากกว่าสามคืน”

(บันทึกโดยอิมามมาลิกและอิมามบุคอรี; บันทึกโดยอบูดาอูด)

และในการบันทึกของท่านอิมามดิรมิชียุ รายงานโดยท่านสุเบร อิบน์ลเอาวาม กล่าวว่า ท่านนบีมุฮัมมัด คือลัลลอลฮูอะลัยฮิวะซัลลัม ได้กล่าวไว้ว่า

عَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الْأُمَّةِ قَبْلَكُمْ الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِفَةُ لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعْرَ وَلَكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُتْبِعُكُمْ بِمَا يُثَبِّتُ ذَاكُمْ لَكُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

ความว่า : “โรคของประชาชาติยุคก่อนได้มายังพวกเจ้าแล้ว คือ อิจฉาและโกรธ นั่นคือการโกน(ทำลายลบบ้าง) ข้าพเจ้าไม่หมายถึง โกนผมแต่โกนศาสนา ขอสาบานด้วยพระผู้ที่วิญญูณของข้าพเจ้า อยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ว่า พวกเจ้าจะไม่เข้าสวรรค์จนกว่าจะ ศรัทธา และพวกเจ้าจะไม่ศรัทธาจนกว่าจะรักกันและกัน พวกเจ้า อยากรู้ไหมว่าพวกเจ้าจะบรรลุสิ่งเหล่านั้นได้อย่างไร จงแพร่ซึ่งการ สลามระหว่างพวกเจ้า”

วณะของท่านนบีข้างต้นได้กล่าวถึงโทษและอันตรายของ การอิจฉาริษยา ว่ามันมีผลในการทำลายลบบ้างคุณธรรม ศีลธรรม และกุศลธรรม และนั่นคือองค์ประกอบของศาสนาที่เรา

ประพฤติดีเพื่อแสวงความพอพระทัยของอัลลอฮฺ ﷻ จึงไม่เป็น
เรื่องประหลาดที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ในหะดีษอีกบทหนึ่งว่า

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
يَاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ
أَوْ قَالَ الْعُشْبَ

ความว่า : “พวกเจ้าจงระวังอิจฉาริษยา แท้จริงการอิจฉาริษยาจะ
ทำลายผลบุญ เปรียบเสมือนไฟที่มันทำลายพินและหญ้า” (บันทึก
โดยออบูดาวู้ด, รายงานโดยท่านอบีฮูรออยเราะฮฺ)

หมายรวมว่าการอิจฉาริษยานั้นจะทำให้ผู้ศรัทธาขาดทุนซึ่ง
ผลบุญที่สะสมไว้จะสูญหายด้วยความร้ายแรงร้อนระอุของการ
อิจฉาริษยา เพราะท่านนบีได้เปรียบเทียบอิจฉาริษยาประหนึ่งเป็น
ไฟลุกที่สามารถทำลายสิ่งต่างๆได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง
เพราะอิจฉาริษยาย่อมเกิดขึ้นจากความโกรธแค้น ซึ่งผู้โกรธนั้น
มักจะมีความรู้สึกร้อนตัวและเดือดร้อนต่อผู้ที่ถูกโกรธแค้น จึง
สามารถเรียกอิจฉาริษยาว่าเป็นโรคเอดส์แห่งอิมานได้ เพราะโรค
เอดส์นั้นเป็นโรคที่ทำลายระบบป้องกันเชื้อโรคในร่างกายของ
มนุษย์ เนื่องจากไวรัสเอดส์นั้นจะทำลายภูมิคุ้มกันที่อัลลอฮฺทรง
สร้างไว้ในร่างกายของมนุษย์ทุกคน ตราบใดที่ไวรัสเอดส์เข้ามา
อยู่ในร่างกายมนุษย์ ก็เป็นมหันตภัยที่ร้ายแรงต่อชีวิตของมนุษย์

เพราะจะไม่สามารถต่อต้านเชื้อโรคต่างๆ อันก่อให้เกิดร่างกายของ มนุษย์อ่อนเพลียและหมดสมรรถภาพในการดำเนินชีวิตอย่างปกติ

โรคอิจฉาริษยาก็เช่นเดียวกัน เป็นไวรัสที่จะเกาะติดอยู่กับ จิตใจของผู้มีความโกรธแค้นต่อคนอื่น และผู้ที่ไม่ตระหนักและไม่ เชื่อในเดชานุภาพของอัลลอฮ์และความยุติธรรมของพระองค์ และ จะทำลายคุณธรรมและผลบุญที่มีอยู่กับผู้ศรัทธา ซึ่งโรคอิจฉานั้น จะทำให้อีมานทรุดลง และหมดสมรรถภาพทางความบริสุทธิ์ใจ เพราะจิตใจเต็มไปด้วยความโกรธความริษยา ดังนั้นโรคแห่งจิตใจ ทุกชนิดสามารถเข้ามาอาศัยอยู่ในจิตใจได้ เพราะคุณธรรมที่เคยมี อยู่ในจิตใจนั้นสูญหายไปด้วยการขยายตัวของโรคอิจฉาริษยา และนี่คือภาพอุปมาที่จะให้เห็นถึงมหันตภัยของโรคอิจฉาริษยาซึ่ง มีลักษณะคล้ายกับโรคเอดส์

บรรดาบรรพชนยุคแรกได้ถือโรคอิจฉานั้นเป็นโรคที่ สามารถนำความหายนะมาสู่ประชาชนทั้งปวง ท่านอิมามอบูดาอูด ได้บันทึกไว้ในหนังสืออัลสุนัน จากท่านอบูฮามะฮ์ฮุกกล่าวว่า ฉันได้ เดินทางกับ อนัส อิบนิมาลิก และได้ผ่านหมู่บ้านกลุ่มชนที่สูญพันธุ์ ไป ซึ่งในหมู่บ้านนั้นไม่มีเครื่องหมายบ่งชี้ว่ามีใครอยู่เลย ฉันได้ ถาม อนัส อิบนิมาลิก ว่า “ท่านรู้จักหมู่บ้านนี้ไหม ?” ท่านอนัส อิบนิมาลิก กล่าวว่า

مَا أَعْرَفَنِي بِهَا وَبِأَهْلِهَا هَذِهِ دِيَارُ قَوْمٍ أَهْلَكَهُمْ الْبَغْيُ وَالْحَسَدُ إِنَّ
 الْحَسَدَ يُطْفِئُ نُورَ الْحَسَنَاتِ وَالْبَغْيُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ وَالْعَيْنُ تَرْنِي
 وَالْكَفُّ وَالْقَدَمُ وَالْحَسَدُ وَاللِّسَانُ وَالْفَرْجُ يُصَدِّقُ ذَلِكَ أَوْ يُكَذِّبُهُ

“รู้ลึ ทิ้งหมู่บ้านและหมู่ชนที่เคยอยู่ในหมู่บ้าน นี่เป็น
 หมู่บ้านที่ประสบความหายนะเนื่องจากความอธรรมและอิจฉา
 ริษยาซึ่งกันและกัน แต่แท้จริงอิจฉาริษยานั้นย่อมดับรัศมีแห่ง
 คุณธรรม และความอยู่ดีธรรมจะเป็นผลปรากฏยืนยัน(ในเรื่อง
 อิจฉา) เปรียบเสมือนตาจะกระทำชินา(มองดู) และมีมือ เท้า สรีระ
 ลื่น อวัยวะเพศ จะเป็นผลปรากฏยืนยัน(ในเรื่องชินา)ตามนั้น”

ท่านอิมามอิบนุลกัอยยิมได้อรรถาธิบายหะดีษที่ท่านนบี
 กล่าวถึงการทำลายและโทษของอิจฉาริษยาที่ระบุข้างต้น ท่าน
 กล่าวว่า ผู้อิจฉาริษยาเมื่อคัดค้านความโปรดปรานของอัลลอฮ์ต่อ
 บ่าวของพระองค์ การอิจฉาและคัดค้านนั้นจะทำให้ผลบุญของเขา
 เสียหายไป ท่านอิมามอิบนุลกัอยยิมกำลังบอกว่า โทษร้ายแรง
 ของอิจฉาริษยามีมิใช่ความผิดระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น
 แต่มันเป็นการละเมิดพระประสงค์ของอัลลอฮ์ด้วยการคัดค้าน
 ความโปรดปรานที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดไว้สำหรับคนหนึ่งคนใด ซึ่ง
 การคัดค้านนี้ถือเป็นความผิดมหันต์ เพราะเสมือนเป็นการต่อต้าน
 อัลลอฮ์ ชูบฮานะฮฺวะตะอาลา หรือต่อต้านลิขิตของพระองค์ใน
 การบริหารและจัดการกิจการของโลกนี้ คนเหล่านี้ย่อมมีโทษอัน
 ร้ายแรงทั้งในโลกดุนยาและอาคิเราะฮฺ

هل ينجو أحدٌ من مَرَضِ الحَسَدِ มีใครรอดจากโรคอิจฉาไหม ?

แท้จริงโรคอิจฉาริษยามักจะเป็นเรื่องปกติสำหรับมนุษย์
ทุกๆคน เพราะเป็นความรู้สึกที่ย่อมเกิดขึ้นเนื่องด้วยความสัมพันธ์
และกิจกรรมระหว่างมนุษย์ทั้งหลาย ความขัดแย้ง ความโกรธ
และความเห็นที่แตกต่างกัน มักจะเกิดขึ้นโดยปริยาย เพราะฉะนั้น
ความรู้สึกที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้อื่นปะปนไปด้วยความโกรธความแค้น
ก็เป็นเรื่อง que ทุกคนต้องประสบอยู่แล้ว ดังที่มีรายงานลูกบันทึกลงใน
หนังสืออัลมุศ็อนนัฟ ของอับดุลร็ือซซาค ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

أَخْرَجَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ رَفَعَهُ (ثَلَاثٌ لَا يَسْلَمُ
مِنْهَا أَحَدٌ : الطَّيْرَةَ وَالظَّنَّ وَالْحَسَدَ . قِيلَ : فَمَا الْمَخْرَجُ مِنْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟
قَالَ : إِذَا تَطَّيَّرْتَ فَلَا تَرْجِعْ ، وَإِذَا ظَنَنْتَ فَلَا تُحَقِّقْ ، وَإِذَا حَسَدْتَ فَلَا تَبْغِ) .
ความว่า : “สามประการไม่มีใครปลอดภัยจากมัน การเชื่อในโชค
ร้าย ความสงสัย(ต่อผู้อื่น) และการอิจฉาริษยา” ท่านนบีถูกถามว่า
“และทางรอดจากมันคืออะไร ?” ท่านกล่าวว่า “ถ้าท่านหลงเชื่อกับ
โชคร้ายก็อย่าปฏิบัติตามนั้น และเมื่อท่านสงสัยต่อผู้อื่นก็อย่าเชื่อ
ในข้อสงสัยนั้น และเมื่อท่านริษยาท่านอย่าละเมิดผู้อื่น” (ท่านอิ
มามอบินฮุสอัยรได้ระบุหะดีษนี้ในหนังสือฟัตฮุลบาริ และไม่วิจารณ์
สายสืบแต่อย่างใด)

وَعَنْ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ قَالَ : مَا مِنْ آدَمِيٍّ إِلَّا وَفِيهِ الْحَسَدُ
فَمَنْ لَمْ يُجَاوِزْ ذَلِكَ إِلَى الْبَغْيِ وَالظُّلْمِ لَمْ يَتَّبِعْهُ مِنْهُ شَيْءٌ .

ท่านอัลหะซัน อัลบักรีย ได้ยืนยันในพจนานารถข้างต้นด้วย
คำกล่าวที่ว่า **ไม่มีมนุษย์คนไหนคนใดเว้นแต่ต้องมีการอิจฉาริษยา
หากใครไม่(นำอิจฉาริษยา)ไปสู่ความอธรรมและละละเมิด(ผู้อื่น)
(อิจฉาริษยา)จะไม่ติดตามมาด้วย**

นั่นหมายความว่าจากต้วบทข้างต้นสรุปได้ว่า เรื่องอิจฉา
ริษยาอาจเกิดขึ้นกับความรู้สึกโดยธรรมชาติ เหมือนความโมโห
ความเสียใจ ความเคแระร้าโศก และความรู้สึกอื่นๆ แต่มุสลิมมีหน้าที่
ระงับยับยั้งความรู้สึกเหล่านั้นหากก่อให้เกิดความเสียหายเกิดขึ้นแก่
ผู้อื่น เพราะฉะนั้นถ้าอิจฉาริษยาละละเมิดไปสู่ความปรารถนาที่จะให้
ผู้อื่นนั้นได้เสียหายและประสบความหายนะ ก็เป็นความผิดที่ต้อง
พยายามลบล้างและหลีกเลี่ยงโดยทันที มันเป็นมหันตภัยใกล้ตัว
เหลือเกิน และเป็นภารกิจที่มุสลิมต้องทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอคือ
การขจัดโรคอิจฉาริษยาจากจิตใจ

؟ مِنْ مَرَضِ الْحَسَدِ ؟ لَا تَعْلَمُ لِتَسْلَمَ مِنْ مَرَضِ الْحَسَدِ ? ทำอย่างไรจึงจะหนีพ้นจาก โรคอิจฉาริษยา

ก่อนอื่นเราต้องตระหนักว่าไม่มีมนุษย์ที่เกิดด้วยความโกรธ
แค้นต่อคนอื่น และโรคอิจฉาริษยานั้นย่อมเกิดจากน้ำมือของ
มนุษย์เอง หมายถึงมิใช่ลักษณะบังคับทางธรรมชาติที่อัลลอฮฺทรง

สร้างไว้ เช่น การเกิดมาเป็นเพศหญิงหรือชาย ผิวขาวหรือดำ หากเป็นความรู้สึกที่จะถูกขยายตัวในจิตใจของมนุษย์โดยมีองค์ประกอบหลายประการ แต่ปัจจัยหลักที่จะทำให้อิัจฉาธิษยาเกิดขึ้นคือ 2 ประการ ประการแรกเกี่ยวกับความศรัทธาต่อพระกำหนดของอัลลอฮฺ เพราะผู้อิัจฉาธิษยาไม่ยอมหรือไม่พอใจที่ผู้หนึ่งผู้ใดได้รับความโปรดปรานอย่างหนึ่งอย่างใด ประการที่สองเกี่ยวกับจิตใจมนุษย์ที่หลงกับคุณยา ประารณาในเรื่องวัตถุ มีความหวังสูงต่อความมั่งคั่งร่ำรวย โดยไม่คำนึงถึงเป้าหมายอื่นๆ ในทางศีลธรรมและศาสนา จึงมีสามารถสัมผัสกับรสชาติแห่งสมณะ อันก่อให้เกิดผู้อิัจฉามีความหวังแทน ความอยาก และกิเลส ซึ่งนั่นคือปัจจัยร้ายแรงที่ทำให้โรคอิัจฉานั้นเกิดขึ้นและระบาตไปทุกมุมทุกด้านในชีวิตของมนุษย์ ผู้ที่มีการอิัจฉาธิษยาก็คงมองถึงสิ่งดีหรือมองคนดีในแง่ลบเสมอ จนกระทั่งอาจไม่อยากให้ความดีเกิดขึ้นในโลกนี้เลย เนื่องจากความแค้นที่มันเติบโตและขยายตัวจนกระทั่งไม่เพียงพอที่จะแค้นตัวบุคคลที่มีความดี หนาซ้ำยังแค้นความดีมีคุณธรรมไปเสียด้วย เราก็เห็นในสังคม คนที่อิัจฉาผู้อื่นเนื่องจากอัลลอฮฺทรงให้ฮิตายะฮฺแก่เขาให้เป็นคนดี ละหมาดและปฏิบัติตนเรียบร้อยตามหลักศาสนา แต่ผู้อิัจฉาที่ไม่พอใจให้คนอื่นดีเลิศกว่าเขา เกิดความแค้นจนกระทั่งทิ้งละหมาด ละความดีไปเสียด้วย

หากผู้อิัจฉาธิษยาต้องการหนีให้พ้นจากมหันตภัยนี้ ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. ต้องเชื่อและตระหนักว่าโลกนี้ทุกสิ่งทุกอย่างถูกกำหนดด้วยพระประสงค์ของอัลลอฮฺ อันมีความยุติธรรมที่บริบูรณ์ และมีความเหมาะสมตามที่พระองค์ทรงรู้ยิ่งมากกว่ามนุษย์ หากมีใครเหนือกว่าใคร ก็ย่อมมีความเหมาะสมที่อัลลอฮฺทรงรู้แต่มนุษย์ไม่รู้ หากมีใครต่ำกว่าใคร ก็ย่อมเป็นความสวยงามที่มีเหตุผล แต่มนุษย์หาไม่รู้ กฎสภาวะที่อัลลอฮฺทรงกำหนดไว้ นั้น (อัลกอฎออุวัลกอดัต) เป็นอะกีดะฮฺ คือหลักศรัทธาที่เราต้องตระหนักอย่างแน่วแน่และมั่นคง คนที่มีความตระหนักตามข้อแนะนำดังกล่าว จะลิ้มรสชาติแห่งความสบายใจ และจะปรากฏซึ่งความสุขสบายในจิตใจของตน เพราะอิมานต่อกอฎออุและกอดัตจะยับยั้งความรู้สึกหรือความแค้น หรือการริษยาทุกประเภทที่อาจเกิดขึ้น และจะถูกขจัดด้วยความบริสุทธิ์แห่งอิมาน และจะถูกชำระล้างด้วยด้วยความเชื่อที่หนักแน่นต่อพระเจ้าผู้ทรงยุติธรรมทรงปรีชาญาณ

2. จำเป็นต้องเข้าใจว่าความโปรดปรานทางวัตถุ มิอาจเป็นความดีเสมอ เช่น คนมีมั่งมีอาจไม่ใช่คนที่มีความสุขเสมอไป ฉะนั้นการอิจฉาคนรวยอาจเป็นการอิจฉาในสิ่งที่เป็นคนทุกขสำหรับเขา จึงเห็นประหนึ่งว่าผู้อิจฉานั้นกำลังอิจฉาในสิ่งที่เสียหายขาดทุน มนุษย์ทุกคนต้องแสวงหาความดีความโปรดปรานด้วยการขวนขวายของตัวเอง และด้วยการวิงวอนเรียกร้องจากอัลลอฮฺ มิใช่อิจฉาริษยาที่จะเป็นหนทางนำมาซึ่งความโปรดปรานนั้นๆ

3. มุสลิมทุกคนต้องเชื่อว่าอิฉา ริษยานั้นมีผลร้ายแรงต่ออิ
มานและผลบุญ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผู้อิฉา ริษยากระทำการที่ไม่สามารถ
กระทำได้ในภาคปกติ(โดยไม่มีอิฉา) แต่เมื่ออิฉาแล้วความแค้น
ที่แฝงอยู่ในความอิฉาจะกระตุ้นให้กระทำการสิ่งทุกอย่าง ถึงอาจ
ปฏิเสศศรัทธาก็ได้ ดังที่ปรากฏในกรณีของอิบลิส เพราะฉะนั้นผู้ใด
ที่หวงแหนและต้องการรักษาอิมานกับผลบุญ จำเป็นต้อง
ตรวจสอบและสอบสวนตัวเองให้สภาพจิตใจนั้นปราศจากอิฉา
ริษยาทุกเวลา

4. ให้ขจัดความแค้นต่อผู้อื่นออกไปจากจิตใจ หมายถึง
ปรับความรู้สึกให้เกิดความรักต่อเขา และถ้าไม่สามารถให้เกิด
ความรักก็พยายามอย่าให้มีความโกรธ

5. ให้ทำความดีกับผู้ที่มีความอิฉาเกิดขึ้นกับเขา เช่น ไม่
อธรรมเขา วิงวอนให้เขาได้รับทางนำและความโปรดปราน และไม่
กระทำการหนึ่งสิ่งใดที่จะก่อความเสียหายแก่ผู้ถูกอิฉา

6. ให้มีความสมถะและความรู้สึกพอเพียงกับสิ่งที่อัลลอฮ์
ทรงประทานมายังเรา

7. ใช้สติปัญญาในการวิเคราะห์เหตุผลของความรู้สึกและ
พฤติกรรม โดยให้สติปัญญามีอิทธิพลเหนืออิหฺซอรามณ์ใฝ่ต่ำ

เพราะน้ำพุอารมณ์ไฟดำมักจะกระตุ้นมนุษย์ให้ปรารถนาความชั่ว
ดังที่อัลลอฮฺตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ ﴾

ความว่า : “แท้จริงจิตใจนั้นถูกครอบงำด้วยความชั่ว” (ยูซุฟ 53)

8. ให้จดจำว่าความอิจฉาริษยาเป็นโรคร้ายแรงของ
ชัยฏอนมารร้าย และผู้อิจฉาริษยาก็จะมีผู้นำของเขาคืออิบลิสนั้น
เอง

9. ให้ทำความดีมากๆ เพราะความดีนั้นย่อมมีผลชำระ
ความชั่ว โดยเฉพาะการอ่านอัลกุรอาน การซิกะรุลลอฮฺ การรำลึก
ถึงวันแห่งการตอบแทน และการทำความดีกับผู้อื่น

10. การแพร่สลามซึ่งกันและกัน ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้
กล่าวว่า

أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَّبْتُمْ أَفْسُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ

ความว่า : “พวกเจ้าอยากรู้ไหมว่าพวกเจ้าจะบรรลุสิ่งเหล่านั้นได้
อย่างไร จงแพร่ซึ่งการสลามระหว่างพวกเจ้า”

11. ให้ผู้อิจฉาอาบน้ำ ดังที่มีการบันทึกของอิมามอะหมัด
และนะซาอีญ จากอบีอุมามะฮฺ จากท่านชะฮฺลุบнуฮะนีฟ กล่าวว่า
ชะฮฺลุบнуฮะนีฟได้เคยอาบน้ำขณะที่เดินทางกับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
ครั้งหนึ่ง และอาмир อิบนุรอบีอะฮฺ ได้เห็นผิวของชะฮฺลุบнуฮะนีฟ

จึงเกิดความพิศวงด้วยความสดใสสวยงามของผิวของชะฮูลุบนุ
ชะนีฟ และอามิรได้กล่าวว่า ฉันไม่เคยเห็นผิว(ที่ขาวสะอาด)
เหมือนเช่นนี้เลย ชะฮูลุบนุชะนีฟจึงชักและล้มลงทันที คอฮาบะฮุ
ไปหาท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเล่าเรื่องนี้ ท่านนบิจึงถามว่า **“พวก
ท่านสงสัยใคร่ไหม(หมายถึงผู้ोजना)”** พวกเขาบอกว่า **“พวกเรา
สงสัย อามิร อิบนุรอบีอะฮุ”** ท่านนบิจึงเรียกอามิรและกล่าวด้วยความ
โมโห **“ทำไมคนหนึ่งคนใดในหมู่พวกท่านจึงมาที่นี้ของเขา ถ้า
ท่านได้เห็นอะไรที่น่าพิศวง ก็จงวิงวอนให้จำเริญ”** หมายถึงกล่าว
ตะบารออัลลอฮุ ภายหลังจากนั้นท่านนบิได้บอกกับ อามิร อิบนุรอ
บีอะฮุ **“จงชำระให้เขา”** อามิรล้างใบหน้า ฝ่ามือทั้งสอง คอทั้งสอง
หัวเข่าทั้งสองข้าง และปลายเท้าทั้งสองข้าง และปลายเลื้อนงู
หมัด้านใน และนำ(น้ำที่ใช้ชำระใส่)ในภาชนะ และเอาน้ำนั้นไปเท
ด้านหลังผู้ที่ोजनाริษา(ให้น้ำตก)บนศีรษะและหลังของเขา และ
เอภาชนะไปคว่ำ ก็ได้ปฏิบัติตามนั้น ชะฮูลุบนุชะนีฟจึงหายจาก
อาการที่เกิดขึ้นโดยไม่มีอันตราย(เลย)

ท่านอิมามอิบนุลก๊อยยิมได้กล่าวว่า ฟังทราบว่ายารักษา
พิษของงูอยู่ในเนื้อของงูนั่นเอง และยารักษาอาการโกรธแค้นของ
จิตใจก็ด้วยการระงับความโกรธแค้นและดับไฟของมันด้วยการ
วางมือและลูบเพื่อให้ความโกรธนั้นสงบลง เปรียบเสมือนชายคน
หนึ่งได้จุดไฟแล้วเอามารวางท่าน ท่านก็เอาน้ำมารดไฟจึงดับไป
และนั่นคือคำสั่งของท่านนบิเมื่อเห็นสิ่งที่น่าภูมิใจและพิศวง ให้
วิงวอนให้สิ่งเหล่านั้นมีความจำเริญ เพื่อระงับอาการอันชั่วร้าย

(แห่งอิฉาริษยา)ด้วยการวิงวอน ซึ่งเป็นการทำความดี แน่แน่นอนยา
รักษาโรคหนึ่งโรคใดก็ตรงข้ามกับโรคนั้น และเมื่อความชั่วร้าย
แห่งอิฉาริษยามันร้อนระอุในร่างกาย จึงหาทางพ้นจากสรีระ ก็
อาจได้ออกทางปลายเท้าปลายมือ และเมื่ออวัยวะนั้นถูกล้างด้วย
น้ำ มันก็จะระงับและลบล้างผลงานของมัน และส่วนอวัยวะที่ถูก
ล้างนั้นได้รับอิทธิพลจากพวกชัยฏอนมารร้าย คือมือและเท้า และ
การที่จะล้างมันด้วยน้ำ จะดับความร้อนระอุของมัน พิษ(แห่ง
อิฉา)ก็จะสิ้นสุดไป ท่านอิมามอิบนุลกัอยิมได้กล่าวว่า วิธีนี้
บรรดาแพทย์คาดไม่ถึง และผู้ปฏิเสธจะไม่ได้รับประโยชน์จากมัน
และผู้เยาะเย้ยหรือสงสัยหรือทดลองก็จะไม่ได้ผลจากยาชนิดนี้
เพราะเป็นแพทย์สูตรท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อันเป็นความรู้ที่ได้รับ
จากวะฮีย์

แต่เป็นสิ่งที่ต้องกล่าว ณ ที่นี้ ว่าการชำระส่วนอวัยวะของผู้
อิฉาและผู้ถูกอิฉานั้น ถ้าสามารถชี้ได้อย่างแน่ชัดว่าผู้อิฉานั้น
คือใคร และถ้าผู้อิฉายอมรับว่าตนเองได้อิฉา เมื่อถูกเรียกร้อง
ให้ชำระส่วนปลายอวัยวะนั้น ก็จำเป็นต้องสนองตอบรับ แต่ถ้า
หากไม่สามารถรู้ตัวคนอิฉาได้อย่างแน่นอน การรักษาด้วยวิธีนี้
ไม่สัมฤทธิ์ผล และไม่มีสิทธิเรียกร้องผู้ที่สงสัยให้กระทำสิ่งเหล่านี้

كَيْفَ يَتَصَرَّفُ الْمَحْسُودُ ทำอย่างไรเมื่อรู้ว่าถูกอิฉา

1. ให้กลับเนื้อกลับตัวและสำนึกว่าการที่ถูกอิจฉาอาจเกิดขึ้นจากความผิดพลาดใด ซึ่งอาจเป็นการทดสอบจากอัลลอฮ์ก็ได้

2. การมอบหมายต่ออัลลอฮ์(ตะวัคกุล) และให้กล่าวว่า
حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ (ฮัสบุนัลลอฮุวะเนียมะลวะกีล)
หมายความว่า อัลลอฮ์ทรงเพียงพอสำหรับพวกเรา และทรงดียิ่งใน
ฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือ

3. ให้ขอความคุ้มครองจากอัลลอฮ์ อ่านกุรอานและกล่าว
ซิกรุลลอฮ์ให้มาก

4. วิงวอนต่ออัลลอฮ์ให้ป้องกันและช่วยเหลือให้พ้นจาก
อันตรายของศัตรูและผู้อิจฉาวิชา

5. ให้ปฏิบัติซึ่งความยุติธรรมกับผู้อิจฉา และอย่าตอบแทน
ในสิ่งที่เป็นความผิด

6. พยายามปกปิดความโปรดปรานจากผู้อิจฉาไม่ให้อื่น
ลดความอิจฉาและระงับความแค้น

7. **อัลรุกยะ** หมายถึง การอ่านดุอาอูหรือบทป้องกันที่
ทำนบปมิฮัมมัด คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม สอนไว้ เพื่อเป็นการ
หลีกเลี่ยงพ้นจากอันตรายของผู้อิจฉาวิชา อาทิเช่น

• ชูเราะฮ์อัลฟะลัก

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

• ชูเราะฮ์อันนาส

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾

และสำหรับบทป้องกันที่ท่านนบี ﷺ สอนไว้ก็มีมากมาย เช่น

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ
وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ

อะอูซุบิลิกะลิมะติลลาฮิ อัดตามมะฮฺ มินกุลลิชชัยฏอนินนะ วะฮะฮามมะฮฺ วะมินกุลลิอัยนิน ลามมะฮฺ

ความว่า : “ขอความคุ้มครองด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ให้พ้นจากชัยฏอนมารร้าย เชื้อโรคทุกชนิด และให้พ้นจาก(อันตรายของ)ตาของผู้อิจฉาริษยา”

ดูเอาบทนี้ควรรีใช้กับลูกหลานที่เกรงว่าอาจถูกอิจฉาริษยา เพื่อเป็นการป้องกัน ซึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มักจะใช้ป้องกันหลานของท่านทั้งสอง (อัลหะซันและอัลหุซัยนุ รอกฎิยัลลอฮุอันฮุมา)

สุดท้ายนี้ หากสังคมได้ศึกษาเรื่องอิัจฉาวิชาด้วยคำแนะนำของอัลอิสลาม จะเกิดความปลอดภัยกับผู้อิัจฉาและผู้ที่ถูกอิัจฉา เพราะผู้อิัจฉาจะเข้าใจในโทษแห่งการอิัจฉาวิชา จึงทำให้ห่างจากความผิดนี้ และผู้ที่ถูกอิัจฉาวิชาก็จะรู้วิธีป้องกันจากการอิัจฉาวิชา

อนึ่ง อิสลามได้ปราบปรามการอิัจฉาวิชา ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งในกระบวนการปรับปรุงจิตใจและขัดเกลาอุปนิสัยให้มีคุณธรรมและความบริสุทธิ์ อันเป็นเอกลักษณ์ของบุคลิกภาพของมุสลิมที่แท้จริง ดังนั้น การศึกษาเรื่องนี้และปฏิบัติตามคำแนะนำของอัลอิสลามเกี่ยวกับเรื่องอิัจฉาวิชานั้น ถือเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่ต้องการบรรลุแบบฉบับและตัวอย่างของมุสลิมที่จะได้รับความพอพระทัยจากอัลลอฮ์ ชูบฮานะฮฺวะตะอาลา ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า